

แนวทาง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

อิศริยา จันทรพงษ์^{1*} สมิตา เพ็งนาเรนท²

วรินดา จันทรแจ่ม³ นิภาวรรณ เจริญลักษณ์⁴

นริศรา กรุดนาค⁵ ชัชวาล แอร่มหล้า⁶

รับบทความ: 10 พฤษภาคม 2568 แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง และ 2) พัฒนาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 4 กลุ่มคือ เจ้าของไร่สุขพ่วง 1 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจไร่สุขพ่วง 15 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 4 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด และ 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การพึ่งพาตนเองและใช้ทรัพยากรท้องถิ่นแบบพอเพียง 2) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ 3) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกมิติ 4) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการขับเคลื่อน 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มศักยภาพ 6) การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน และ 7) การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไร่สุขพ่วง จังหวัดราชบุรี

¹⁻⁶ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

* อีเมล: Ncharoenlak@gmail.com

Guidelines for Developing Creative Tourism Based on the Philosophy of Sufficiency Economy: A Case Study of Rai Sukphuang, Ratchaburi Province

Itsariya Janphong^{1*} Samita Phengnaren²
Warinda Chanjam³ Nipawan Charoenlak⁴
Narisara Krudnak⁵ Chatcawan Aramla⁶

Abstract

This research aimed to: 1) study the situation and needs for the development of creative tourism based on the Philosophy of Sufficiency Economy: A case study of Rai Sukphuang, and 2) develop guidelines for the development of creative tourism aligned with the Philosophy of Sufficiency Economy. This study employed a mixed-methods approach. Quantitative research using a questionnaire as the research instrument, which is designed as a 5-point Likert scale. The instrument had a reliability coefficient of 0.91, and the data were analyzed using mean and standard deviation. The qualitative data were gathered from 30 key informants, including 1 owner of Rai Sukphuang, 15 members of the Rai Sukphuang enterprise group, 4 community representatives, and 10 tourists. Data were analyzed through content analysis, triangulated for validity, and presented descriptively. The findings revealed that: 1) the overall situation and needs for the development of creative tourism based on the Philosophy of Sufficiency Economy were at the highest level, particularly the aspect of moderation in creative tourism. And 2) the proposed guidelines consisted of seven components: (1) self-reliance and sufficient use of local resources, (2) experiential tourism activities, (3) holistic participatory management, (4) the Philosophy of Sufficiency Economy as the driving foundation, (5) application of technology to enhance potential, (6) capacity building of personnel and networks, and (7) development of a creative economy based on local identity.

Keywords: Creative Tourism, Philosophy of Sufficiency Economy, Rai Sukphuang, Ratchaburi Province

¹⁻⁶ Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

* Email: Ncharoenlak@gmail.com

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความสนใจจากทั้งระดับประเทศและชุมชน เนื่องจากสามารถส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างประสบการณ์ซึ่งจะส่งเสริมความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน ชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและเป็นเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) มุ่งเน้นประสบการณ์ที่ไม่ซ้ำใครและการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สร้างคุณค่าให้ทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชน (Richards, 2011) นักท่องเที่ยวมีโอกาสเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำอาหาร หรือการฝึกศิลปะท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (UNWTO, 2018) และช่วยรักษาเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชน (Richards & Wilson, 2006) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Getz, 2008)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถมีชีวิตที่มีความสุขและมั่นคงในทุกมิติ (นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, 2566) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยไม่พึ่งพิงภายนอกและไม่ทำลายทรัพยากรท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ (นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา, 2566) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ชุมชนสามารถนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณค่า เช่น การทำอาหารท้องถิ่นหรือการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณีของชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ได้ การพัฒนาในลักษณะนี้ยังมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบเชิงลบต่อธรรมชาติ การรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ช่วยให้ชุมชนสามารถเติบโตได้ในระยะยาวทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนยังช่วยเพิ่มความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้เกิดการสนับสนุนและความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนที่ส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญและที่มาดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยใช้กรณีศึกษาไร่สุขพวง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีเป็นต้นแบบ โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการวาง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าให้กับชุมชน พร้อมทั้งรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นับเป็นแนวทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ได้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยลักษณะเฉพาะที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมสร้างสรรค์ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชุมชนเจ้าบ้าน ทำให้การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีมิติมากกว่าการเดินทางเพื่อพักผ่อนเท่านั้น หากแต่เป็นการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า Richards และ Raymond (2000) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็น “การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านการใช้ชีวิตในกิจกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น” ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจรวมถึงการทำอาหารพื้นถิ่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรี และงานฝีมือแบบดั้งเดิม โดยกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสร้างประสบการณ์เชิงลึกแก่ผู้มาเยือน แต่ยังช่วยสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนที่พวกเขาเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เน้นศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง 3) การเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน และ 4) การออกแบบกิจกรรมที่มีคุณค่าเชิงประสบการณ์และวัฒนธรรม (Tan, 2014) องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้การท่องเที่ยวไม่เพียงเป็นการบริโภคสถานที่ แต่กลายเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมในรูปแบบที่มีชีวิต Choi และ Sirakaya (2006) ได้สะท้อนให้เห็นว่าเห็นว่าการมีแผนและจัดการอย่างเหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะไม่เพียงแค่สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ แต่ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาแบบบูรณาการ ทั้งในมิติของคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดนี้มีรากฐานอยู่บนความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยมีเงื่อนไขสำคัญสองประการคือ การใช้ความรู้และคุณธรรมในการตัดสินใจ

และดำเนินชีวิต (เริงวิชัย นิโคตร และคณะ, 2564) หลักการสำคัญประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว ความพอประมาณ คือ การดำเนินชีวิตอย่างไม่สุดโต่งหรือเกินความจำเป็น โดยพิจารณาถึงขีดความสามารถของตนเอง ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล ความรู้ และการพิจารณาอย่างรอบคอบ ขณะที่การมีภูมิคุ้มกันในตัว เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ทั้งสามหลักการนี้จำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับเงื่อนไขพื้นฐาน 2 ประการ คือ เงื่อนไขด้านความรู้ ซึ่งหมายถึงการมีความรู้รอบด้านทั้งจากวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเงื่อนไขด้านคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความอดทน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563) เมื่อประยุกต์ใช้ปรัชญานี้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่าแนวทางดังกล่าวช่วยสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้มั่นคงจากภายใน และยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ

1. ประชากร จำนวน 30 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัย การศึกษารั้งนี้ได้เลือกประชาชน และนักท่องเที่ยวที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในไร่สุขพ่วง

2. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ เนื่องจากสามารถสะท้อนระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Likert, 1932) โดยผู้ตอบสามารถเลือกค่าระดับความเห็นตั้งแต่ 1 ถึง 5 ตามความรู้สึกหรือประสบการณ์ของตนเอง คุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการตรวจสอบพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องภายในที่ดีของรายการคำถาม (Nunnally & Bernstein, 1994) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแสดงแนวโน้มความคิดเห็นโดยรวม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (Best & Kahn, 2006)

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการทำความเข้าใจบริบท ประสบการณ์ และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Data) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาซึ่งถือเป็นวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในงานวิจัยคุณภาพ (Patton, 2002)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 30 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) เจ้าของไร่สุขพ่วง จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มและขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาไร่ (2) ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไร่สุขพ่วง จำนวน 15 คน ซึ่งมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการกิจกรรมภายในไร่ (3) ตัวแทนชุมชนจำนวน 4 คน ซึ่งสะท้อนมุมมองจากภาคประชาชนในพื้นที่ และ (4) นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากการใช้บริการและเข้าร่วมกิจกรรมของไร่

3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมุ่งสังเคราะห์สาระสำคัญจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นกระบวนการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งที่มาหลายทางหรือมุมมองที่หลากหลาย เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หรือระหว่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับการสังเกต (Denzin, 1978; Flick, 2014) เทคนิคนี้ช่วยลดอคติของผู้วิจัยและเพิ่มความแม่นยำของข้อค้นพบ

4. การนำเสนอผลการวิจัยใช้รูปแบบการพรรณนา (Descriptive Presentation) โดยถ่ายทอดข้อมูลเชิงลึกอย่างมีลำดับขั้นตอน แสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ บริบทการดำเนินงาน (Creswell & Poth, 2018)

ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	N = 30		ระดับแปร ผล	อันดับ
	μ	σ		
1. ชุมชนมีการคำนึงถึงความเหมาะสมและความสมดุลในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการวางแผนที่ดี การใช้หลักทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	4.43	0.84	มาก	1
2. ชุมชนเลือกจัดสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.33	0.92	มาก	3
3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมและการฟื้นฟูประเพณีที่อาจจะสูญหายและรื้อฟื้น	4.30	0.99	มาก	4
4. ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.37	0.99	มาก	2
5. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เช่น การเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น	4.17	0.12	มาก	5
รวม	4.30	0.97	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาไร่สุขพ่วง โดยรวมและรายด้าน อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ชุมชนมีการคำนึงถึงความเหมาะสมและความสมดุลในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการวางแผนที่ดี การใช้หลักทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.84$) ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.97$) ชุมชนเลือกจัดสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.97$) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมและการฟื้นฟูประเพณีที่อาจจะสูญหายและรื้อฟื้น ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.97$) และ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เช่น การเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.97$) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 การพึ่งพาตนเองและใช้ทรัพยากรท้องถิ่นแบบพอเพียง การพึ่งพาตนเองเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ซึ่งการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นนั้นไม่เพียงแต่ช่วยลดค่าใช้จ่าย แต่ยังสร้างคุณค่าและการพึ่งพาในชุมชน ตัวอย่างเช่น การเกษตรแบบพอเพียงในไร่นาสวนผสมที่ใช้ทรัพยากรภายในพื้นที่ในการผลิตและบริการการท่องเที่ยว เช่น การปลูกพืชผักพื้นบ้านหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการผลิตอาหารที่มีวัตถุดิบจากในไร่ ซึ่งทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในท้องถิ่นและลดการพึ่งพาสินค้าจากภายนอก นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นยังส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนไปพร้อม ๆ กัน จากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุน แต่ยังทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการผลิตอาหารและการจัดการทรัพยากรในไร่ที่ไม่พึ่งพาการนำเข้าจากภายนอก ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นได้

2.2 การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การทำอาหารท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การทำอาหารจากวัตถุดิบที่ปลูกเองในไร่ ซึ่งไม่เพียงแต่ได้ชิมอาหารที่มีรสชาติพิเศษ แต่ยังได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและประเพณีการทำอาหารของชาวบ้าน การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เห็นวิธีการทำเกษตรแบบพอเพียงในพื้นที่จริง และการเรียนรู้วิธีการปลูกพืชตามหลักการพึ่งพาตนเอง เช่น การปลูกพืชออร์แกนิกหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรและความยั่งยืนในชุมชน

2.3 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกมิติ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีบทบาทร่วมกันในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลอย่างครอบคลุม ทั้งเจ้าของไร่ ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และแม้แต่นักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการจัดการทรัพยากร การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว และการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชาวบ้านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจ นักท่องเที่ยวสามารถมีบทบาทในการเสนอแนวคิดหรือร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเข้ากับการสร้างรายได้ในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ความร่วมมือที่เกิดขึ้นยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (sense of ownership) และความภาคภูมิใจในชุมชน ส่งผลให้การบริหารจัดการไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นการร่วมแรงร่วมใจเพื่อเป้าหมายร่วมกัน นั่นคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างมั่นคง ควบคู่ไปกับการรักษาวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

2.4 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐาน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวของไร่สุขพ่วง โดยเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างคุ้มค่า เช่น การใช้วัตถุดิบในไร่เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ลดการพึ่งพาจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการลงทุนที่เกินความจำเป็น แนวทางนี้ยังช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การเรียนรู้วิถีเกษตรการทำอาหารพื้นบ้าน หรือการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมมากกว่าการพัฒนาารูปแบบท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังสร้างความยืดหยุ่นให้ชุมชนสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหรือจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไม่แน่นอนได้อย่างมั่นคงและสมดุล

2.5 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นอีกแนวทางสำคัญที่ไร่สุขพ่วงนำมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, LINE, Instagram) ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ข้อมูลสินค้า และบริการของไร่ ช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัล เช่น การสร้าง QR code สำหรับแนะนำสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ภายในไร่ รวมถึงการใช้ระบบจองกิจกรรมผ่านออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและลดภาระงานด้านการประสานงานแบบดั้งเดิม การนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างส่งเสริมภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่ทันสมัย และช่วยให้ชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือเสริมที่ช่วยขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับยุคสมัย

2.6 การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพื้นที่และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างชุมชน วิทยาลัยท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และนักท่องเที่ยว ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการบริการและการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงเข้าใจบทบาทของตนในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ไร่สุขพ่วงมีการจัดอบรมพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน เช่น การบริการนักท่องเที่ยว การเป็นวิทยากรท้องถิ่น การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย ภาครัฐ และภาคธุรกิจ ช่วยเสริมองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเชื่อมโยงในระดับภูมิภาค แนวทางนี้จึงไม่เพียงแต่พัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เกิดการร่วมงานกันอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2.7 การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นแนวทางที่เน้นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยไม่ละทิ้งรากเหง้าและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งในกรณีของไร่สุขพ่วง การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สะท้อนผ่านการผลิตสินค้าและกิจกรรมที่สะท้อนความเป็นชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์จากผลผลิตในไร่ การแปรรูปอาหารพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นถิ่น หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม การเชื่อมโยงเรื่องราวของชุมชนเข้ากับสินค้าและบริการ ไม่เพียงสร้างจุดขายที่แตกต่าง แต่ยังช่วยถ่ายทอดความรู้ ความภาคภูมิใจ และความผูกพันของชาวบ้านต่อวัฒนธรรมของตนเอง เช่น นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำขนมท้องถิ่น หรือการเรียนรู้งานหัตถกรรมจากปราชญ์ชุมชน จะได้ทั้งประสบการณ์และความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมไปพร้อมกัน แนวทางนี้ยังส่งผลให้เกิดรายได้ที่กระจายอย่างเป็นธรรมภายในชุมชน สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจโดยไม่จำเป็นต้องพัฒนาแบบเชิงอุตสาหกรรมหรือสูญเสียความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างสมดุล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อเสนอการออกแบบกิจกรรมแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การออกแบบกิจกรรม	หลักการแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวอย่างกิจกรรม
1.การพึ่งพาตนเองและใช้ทรัพยากรท้องถิ่นแบบพอเพียง	ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า สร้างความมั่นคงในชุมชน ลดการพึ่งพาภายนอก	✓ ปลูกพืชผักพื้นบ้านแบบหมุนเวียน ✓ ใช้วัตถุดิบในไร่เพื่อจัดอาหารและกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว
2.กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน	✓ ทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับเจ้าของไร่ ✓ เก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น พืชผักหรือไข่ไก่ ✓ เรียนรู้การทำเกษตรแบบพอเพียงและการปลูกพืชอินทรีย์
3.การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกมิติ	ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและบริหารจัดการ	✓ ตั้งคณะทำงานท่องเที่ยวของชุมชน ✓ แบ่งบทบาทและผลประโยชน์ร่วมกัน
4.แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการขับเคลื่อน	เน้นความพอประมาณ เหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันในการพัฒนา	✓ วางแผนการผลิตกิจกรรมตามทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ✓ ควบคุมต้นทุนกิจกรรมไม่ให้เกินความจำเป็น ✓ สอดแทรกหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว
5.การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มศักยภาพ	ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน แต่ดำรงรักษาลักษณะ	✓ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ✓ จัดทำ QR code แนะนำพื้นที่/ผลิตภัณฑ์

การออกแบบกิจกรรม	หลักการแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวอย่างกิจกรรม
6.การพัฒนาบุคลากรและ เครือข่ายความร่วมมือ ทุกภาคส่วน	ยกระดับทักษะคนในชุมชน และสร้างความร่วมมือกับ ภายนอก	✓ จัดอบรมการบริการ การเป็นวิทยากร และการตลาดพื้นฐาน ✓ เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยหรือภาครัฐกิจ เพื่อพัฒนานวัตกรรม ✓ สร้างเครือข่ายกับกลุ่มท่องเที่ยวอื่น
7.การพัฒนาเศรษฐกิจเชิง สร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ ของชุมชนท้องถิ่น	ใช้ความคิดสร้างสรรค์ต่อ ยอดทุนวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างรายได้	✓ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหรือแปรรูปจาก ผลผลิตไร่ เช่น น้ำสมุนไพร ขนมพื้นบ้าน ✓ เปิดกิจกรรมทำขนมท้องถิ่นกับ นักท่องเที่ยว ✓ สร้างแบรนด์สินค้าชุมชนโดยใช้เรื่องเล่า และภาพลักษณ์ท้องถิ่น

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของไร่สุขพ่วงโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความตระหนักและความพร้อมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้รับการประเมินสูงสุด ขณะเดียวกันด้านอื่น ๆ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากร การเลือกพัฒนาสถานที่ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น และการเรียนรู้ทักษะใหม่จากกิจกรรมในพื้นที่ ล้วนได้รับคะแนนในระดับมากเช่นกัน ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ชุมชนมีแนวโน้มเห็นพ้องร่วมกันในแนวทางการพัฒนา แต่ยังมีหลากหลายในระดับความคิดเห็นอยู่บ้าง ซึ่งเป็นโอกาสในการวางแผนที่ยืดหยุ่น และปรับกิจกรรมให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของไร่สุขพ่วงในการเป็นต้นแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีระบบและยั่งยืน จ ากการประเมินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในไร่สุขพ่วง พบว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำเอาความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาผสมผสานกับการพัฒนาท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ (2566) ซึ่งกล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่จะทำให้คนในชุมชนมีความสุขและมั่นคง แต่ยังสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรได้อีกด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในไร่สุขพ่วงยังแสดงให้เห็นถึงการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างกิจกรรมที่มีมูลค่า เช่น การทำอาหาร

ท้องถิ่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่ ซึ่งไม่ได้เป็นแค่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนและทำให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง การศึกษานี้ยืนยันตามคำกล่าวของ นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา (2566) ที่ระบุว่าการพัฒนาท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและช่วยให้ชุมชนรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในไร่นาสวนผสม มุ่งเน้นการสร้างคามยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว โดยประกอบด้วย 7 ประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ

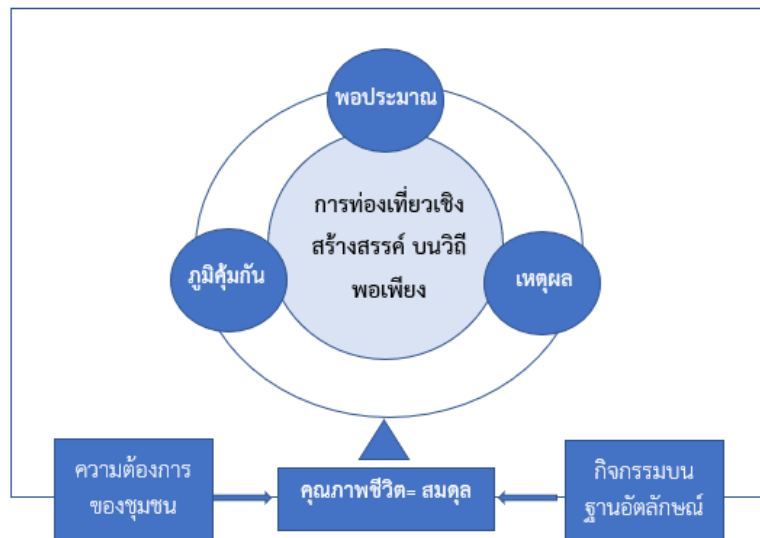
ประเด็นแรกคือ การพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างพอเพียง โดยการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่พึ่งพาทภายนอก ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจภายในชุมชนและช่วยรักษาความยั่งยืนในระยะยาว ส่วนประเด็นที่สองคือ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ที่ให้ผู้ท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำอาหารท้องถิ่นหรือการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่ ซึ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกมิติเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญ โดยการรวมทุกภาคส่วน เช่น ชุมชน วิสาหกิจท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบโจทย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการลงทุนที่ไม่เกินพอ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุกด้าน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ โดยการใช้สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันในการประชาสัมพันธ์และบริหารจัดการท่องเที่ยว ทำให้การเข้าถึงข้อมูลสะดวกและรวดเร็ว การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนถือเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างทักษะในการบริการและการจัดการ โดยมีการฝึกอบรมให้คนในชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายคือ การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นที่เน้นการสร้างผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน ซึ่งช่วยรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน การพัฒนาในทิศทางนี้จึงเป็นการสร้างความยั่งยืนที่ไม่เพียงแต่ในเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังรักษาความเป็นตัวตนของชุมชนในระยะยาว จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนในไร่นาสวนผสมให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและการพึ่งพาตนเอง โดยมุ่งหวังให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเห็นได้จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เช่น การทำอาหารท้องถิ่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่ ที่ไม่เพียงแต่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน แต่ยังช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นอีกด้วย การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท่องเที่ยวในไร่นาสวนผสมนั้นถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แนวทางที่สำคัญอีกประการคือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน วิสาหกิจท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมนี้

เป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาชุมชน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Getz (2008) ที่กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนา การที่ชุมชนสามารถร่วมกำหนด ทิศทางการพัฒนาและเป็นเจ้าของกิจกรรมท่องเที่ยวช่วยเพิ่มความภาคภูมิใจและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ การนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ สร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ซ้ำใคร เป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ Richards & Wilson (2006) และ UNWTO (2018) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วย เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยังสามารถรักษาความเป็น เอกลักษณ์ของชุมชนได้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2011) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ไม่ได้มุ่งเน้นแค่การสร้างประสบการณ์ที่ไม่ซ้ำใครให้กับนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ชุมชนได้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวและช่วยสร้างคุณค่าให้กับชุมชนในแง่ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและ ภูมิปัญญาที่มีอยู่

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามีสาระสำคัญมุ่งเน้นไปที่แนวคิด “การ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนวิถีพอเพียง” ซึ่งเป็นแกนกลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับ ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) โดยใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนภายใต้บริบทของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ หลักการสำคัญ 3 ประการของ ปรัชญาดังกล่าวได้รับการประยุกต์ใช้เป็นฐานรากของการดำเนินงาน ได้แก่ ความพอประมาณ (Moderation) ที่มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากรของชุมชนโดยไม่เกินขอบเขต ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบ ความมีเหตุผล (Reasonableness) ที่เน้นการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล และการพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-Immunity) ซึ่งหมายถึงการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความไม่ แน่นนอนจากปัจจัยภายนอก

ดังนั้น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา “การท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์บนวิถีพอเพียง” จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความ สมดุล โดยผ่านการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสะท้อนอัต ลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงาน คือ การสร้างความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเอง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนวิถีพอเพียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งนำเสนอการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาไร่สุขพ่วงโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะมิติของ "ความพอประมาณ" และในมิติของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษานำเสนอแนวทางการพัฒนา 7 ด้าน ได้แก่ การพึ่งพาตนเอง การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร และการส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ชุมชน ข้อเสนอแนะคือการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การจัดกิจกรรมที่มีประสบการณ์ การบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ ควรเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ การพัฒนานักกิจกรรมควรอิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ สร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีเอกลักษณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังชุมชนท่องเที่ยวอื่นที่มีบริบทต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ อีกทั้งควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ระยะยาวของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อเศรษฐกิจและสังคมชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการวางนโยบายหรือการพัฒนาในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(10), 335–349.
- นิภาวรรณ เจริญลักษณ์. (2566). การศึกษากิจกรรมเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น: ประสบการณ์ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(7), 43–54.
- เริงวิชญ์ นิลโคตร, นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, วงษ์สิริ เรืองศรี และจิตติวิมล สุขป้อม. (2564). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมพลังอำนาจสุขภาวะชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 5(2), 53–69.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). *โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน*. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Pearson Education.
- Choi, H. C., & Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism Management*, 27(6), 1274–1289.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Flick, U. (2014). *An introduction to qualitative research* (5th ed.). SAGE Publications.
- Getz, D. (2008). Creative tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 35(4), 752–761. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2008.02.003>
- Likert, R. (1992). A Technique for the Measurement of Attitude. Chicago: Rand Mc Nally.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1341–1358. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.01.002>
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16–20.

- Richards, G., & Wilson, J. (2006). Developing creative tourism. In G. Richards & J. Wilson (Eds.), *Tourism, creativity and development* (pp. 1-22). Routledge.
- Tan, S. K. (2014). Creativity and tourism experience: A framework of creative tourism experience. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 8(3), 256–265.
- UNWTO. (2018). *Creative tourism: A new development opportunity*. United Nations World Tourism Organization.